

Zakład Pielęgniarstwa Rodzinnego i Geriatrycznego
Katedra Zintegrowanej Opieki Pielęgniarskiej

WYDZIAŁ NAUK O ZDROWIU
UNIwersytetu Medycznego w Lublinie
ul. Staszica 4/6, 20-081 Lublin, Poland
tel.(81) 448-68-25, fax.(81) 448-68-11
http.:// www.umlub.pl

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

AUTOR:

Mgr PAULINA KALINOWSKA

TYTUŁ:

**Uwarunkowania satysfakcji z życia i satysfakcji
zawodowej pielęgniarek rodzinnych w Polsce: badania
ilościowe i jakościowe**

PROMOTOR:

Prof. dr. hab. Ludmiła Marcinowicz

MIEJSCE WYKONANIA:

**Uniwersytet Medyczny w Białymstoku
Wydział Nauk o Zdrowiu
Zakład Położnictwa, Ginekologii i Opieki Położniczo-
Ginekologicznej**

RECENZENT:

Dr hab. n. o zdr. Barbara Ślusarska, prof. uczelni

**Zakład Pielęgniarstwa Rodzinnego i Geriatrycznego,
Katedra Zintegrowanej Opieki Pielęgniarskiej
Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny w Lublinie**

DATA: Lublin, 10.05.2022r.

Podpis :

**Kierownik
Zakładu Pielęgniarstwa Rodzinnego i Geriatrycznego
Katedra Zintegrowanej Opieki Pielęgniarskiej
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie**
Barbara Ślusarska
**dr hab. n. o zdr. Barbara Ślusarska
Profesor Uczelni**

1. PODSTAWA WYKONANIA RECENZJI

Podstawą wykonania recenzji jest pismo Prof. dr hab. Sławomira J. Terlikowskiego Dziekana Kolegium Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku z dnia 01.04.2022 r., skierowane z prośbą o ocenę rozprawy doktorskiej.

Przedmiotem recenzji jest ocena czy rozprawa doktorska spełnia warunki określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018r.poz.1668)

2. UZASADNIENIE PODJĘCIA TEMATU

Praca zawodowa jest ważną częścią życia jednostki. Ponieważ ludzie spędzają dużo czasu w pracy, zatem indywidualna satysfakcja z wykonywanej pracy może wpływać na ich satysfakcję z życia. Każda ludzka aktywność jest powszechnie zamierzona, aby prowadzić do bardziej sensownego życia i pragnienia szczęścia. W rzeczywistości, w kontekście pracy, satysfakcja z życia odgrywa ważną rolę w zwiększaniu motywacji pracowników w osiąganiu zamierzonych celów instytucjonalnych. Zadowolenie z życia odnosi się po prostu do sposobu, w jaki jednostka ocenia swoje życie jako całość. Pojawiają się badania dotyczące zadowolenia z życia, które różnią się w zależności od sektora, w tym edukacji, bankowości czy opieki zdrowotnej. Zidentyfikowano kilka czynników wpływających na zadowolenie z życia jednostki, a mianowicie obciążenie pracą, wypalenie, depresję, lęk, satysfakcję ze środowiska pracy, relacje międzyludzkie i finansowe, a także motywacja zewnętrzna. Stwierdzono również, że zadowolenie z życia jest pozytywnie powiązane z wynikami pracy i intencjami związanymi z mniejszą rotacją. W rezultacie satysfakcja z życia i z pracy jest pożądanym celem zarówno jednostki, jak i organizacji.

Zawód pielęgniarstwa może być stresujący, ponieważ pielęgniarki szczególnie pielęgniarki rodzinne, codziennie pracują z dużą liczbą pacjentów. Ponieważ satysfakcja z życia ma kluczowe znaczenie dla określenia zdrowia psychicznego i dobrostanu, pielęgniarki, które prowadzą radosne życie, mogą odnosić swoje doświadczenia życiowe do swojej pracy, szczególnie w kontaktach z pacjentami. Z drugiej strony, zarówno satysfakcja z pracy, jak i zaangażowanie w pracę odzwierciedlają wyniki pracy i życie osobiste.

Od dziesięcioleci poszukuje się skutecznych metod wzmacniania satysfakcji zawodowej i satysfakcji z życia w zawodach medycznych, w tym także bardzo licznej grupy pielęgniarek. Niestety pomimo wielu badań naukowych i prób wdrażania programów poprawy w tym zakresie w systemach opieki zdrowotnej, poza nielicznymi wyjątkami nie udaje się uzyskać zadowalających rezultatów. Dlatego też temat pracy doktorskiej Pani mgr Pauliny Kalinowskiej „*Uwarunkowania satysfakcji z życia i satysfakcji zawodowej pielęgniarek rodzinnych w Polsce: badania ilościowe i jakościowe*” jest w pełni uzasadniony.

Reasumując, z całą pewnością dokonany przez Doktorantkę wybór problemu naukowego spełnia wymagania stawiane w tym względzie dysertacjom doktorskim. Nie ulega także żadnej wątpliwości, że problematyka badawcza jest bardzo interesująca i ważna z poznawczego, naukowego i empirycznego punktu widzenia.

3. STRUKTURA I STATYSTYKA PRACY

Rozprawa obejmuje 160 stron znormalizowanego wydruku komputerowego, w tym spis treści (3 strony), wstęp i przegląd literatury (12 stron), cel pracy i hipotezy badawcze (2 strony), opis materiału i metod badawczych (6 stron), wyniki badań i ich opis (79 stron), dyskusja (8 stron), wnioski i rekomendacje (3 strony), streszczenia w języku polskim i angielskim (6 stron), wykaz piśmiennictwa (11 stron), wykaz tabel (43 tabele), rycin (34 ryciny), rysunków (2 rysunki) oraz aneks (11 stron) z załącznikami: Zgody Komisji Bioetycznych, wzory zastosowanych skal do badań.

Bibliografia obejmuje 140 pozycji piśmiennictwa odpowiednio merytorycznie dobranego, w języku głównie angielskim i polskim. Pozycje bibliograficzne w znacznej mierze pochodzą z ostatnich 10 lat, są starannie opisane według obowiązujących zasad i uporządkowane w pracy zgodnie ze standardem Vancouver.

Konstrukcja formalna pracy jest usystematyzowana i czytelna. Całość rozprawy ma postać bardzo starannego i estetycznego wydruku komputerowego. Należy podkreślić niezwykle skrupulatną i dopracowaną redakcję pracy we wszystkich jej częściach.

4. WPROWADZENIE TEORETYCZNE

Wstęp i przegląd piśmiennictwa dobrze wprowadza w problematykę badania. Przegląd piśmiennictwa składa się z 7 podrozdziałów. Pierwszy dotyczy sytuacji pielęgniarstwa w Polsce, kolejny zaś opisuje specyfikę pracy pielęgniarki rodzinnej. W rozdziale trzecim zdefiniowane zostało pojęcie satysfakcji z pracy. Kolejny czwarty rozdział przedstawia czynniki determinujące satysfakcję z pracy pielęgniarek w ujęciu modeli: osobowościowym, środowiskowym, warunkowanym dopasowaniem do środowiska pracy oraz modelu trójczynnikiem. Rozdział piąty poświęcony jest omówieniu pojęcia satysfakcja życia, a szósty omawia czynniki determinujące satysfakcję życia pielęgniarek. W siódmym rozdziale ukazane zostały związki satysfakcji z życia z satysfakcją z pracy.

Wykonany przez Doktorantkę przegląd piśmiennictwa dokumentuje jej dobrą znajomość aktualnego stanu wiedzy w prezentowanym zakresie. Jednocześnie Doktorantka właściwie uzasadnia podjęcie badań będących przedmiotem jej rozprawy doktorskiej. Szczególną wartość stanowi opis uzasadnienia wyboru celu pracy, w oparciu o obecne fakty naukowe w tej sprawie oraz wykazaniem przez Doktorantkę lukom wiedzy na ten temat.

5. CEL, ZAKRES PRACY, MATERIAŁ I METODY

Głównym celem naukowym pracy przyjętym przez Doktorantkę była: „*analiza i ocena satysfakcji życiowej oraz satysfakcji z pracy pielęgniarek rodzinnych w Polsce*”.

Określiła także siedem szczegółowych pytań badawczych dla pełnego określenia zakresu poszukiwań empirycznych. Doktorantka przedstawiła też 5 hipotez badawczych, które zamierzała zweryfikować:

1. Satysfakcja z pracy pielęgniarek rodzinnych zależy od stażu zawodowego, rodzaju wykształcenia, miejsca pracy, formy zatrudnienia i statusu materialnego;
2. Satysfakcja z życia pielęgniarek rodzinnych zależy od miejsca pracy, sytuacji rodzinnej oraz statusu materialnego;
3. Powodem zadowolenia z pracy pielęgniarek rodzinnych są dobre relacje interpersonalne oraz samodzielność zawodowa;
4. Powodem niezadowolenia z pracy pielęgniarek rodzinnych jest niskie wynagrodzenie, obciążenie psychiczne oraz nadmiar pracy administracyjnej;
5. Istnieje związek między ogólnym zadowoleniem z życia a satysfakcją z pracy.

Cel główny i pytania badawcze szczegółowe badań obejmują szeroki zakres wskaźników empirycznych i odzwierciedlają istotę kierunkową badanego zjawiska. Ponadto cel pracy i zaproponowane hipotezy badawcze zostały sprecyzowane precyzyjnie i są spójne z tematem zasadniczym pracy.

Zakres, etapy i metody badań przyjęte przez Doktorantkę gwarantują osiągnięcie zamierzonego celu badawczego. W badaniach wykorzystano mieszane metody badawcze: ilościowe i jakościowe.

Badania ilościowe przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego techniką ankietowania przy użyciu standaryzowanych narzędzi badawczych:

- Skala Satysfakcji z Życia (The Satisfaction with Life Scale -SWLS) w polskiej adaptacji językowej Z. Juczyńskiego.
- Skala Satysfakcji z Pracy (SSP) według AM. Zalewskiej (2003).
- oraz autorskiego kwestionariusza pytań składającego się z 30 pytań (27 zamkniętych i 3 otwartych obejmujących dane demograficzne badanych pielęgniarek, ocenę sytuacji zawodowej, rodzinnej i finansowej oraz przyczyn zadowolenia i niezadowolenia z pracy.

Badania przeprowadzono w grupie 220 pielęgniarek rodzinnych aktywnych zawodowo rekrutowanych z całej Polski za pośrednictwem Okręgowych Izb Pielęgniarek i Położnych przy użyciu korespondencji pocztowej.

Do opisu uzyskanych wyników badań posłużono się miarami statystyk opisowych oraz analizą statystyczną przy użyciu licznych testów statystycznych odpowiednio dobranych ze względu na rodzaj zmiennych. Zastosowane analizy statystyczne spełniają wymagania dla tego typu dowodów naukowych.

Badania jakościowe techniką wywiadu częściowo strukturyzowanego z pytaniami otwartymi przeprowadzono w grupie 20 pielęgniarek rodzinnych aktywnych zawodowo z województwa podlaskiego. Dobór próby był celowy. Analiza jakościowa uzyskanych danych obejmowała kodowanie, tworzenie pojęć, wyznaczanie relacji pomiędzy pojęciami oraz interpretacji danych.

Podsumowując, metodyka zastosowana przez Doktorantkę jest prawidłowo dobrana, świadczy o bardzo dobrej znajomości procedur i analiz podjętego tematu. Ponadto, wybór metod zastosowanych w procedurze badawczej świadczy o dobrym przygotowaniu do działalności badawczej Doktorantki i ich wykorzystanie należy ocenić pozytywnie.

6. OCENA ETYCZNA BADAŃ

Badania stanowiące podstawę opracowania rozprawy doktorskiej zrealizowano zgodnie z wytycznymi Deklaracji Helsińskiej po uzyskaniu pozytywnej opinii Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Białymstoku (Nr: R-I-0024132017 - dla badań ilościowych, oraz Nr: R-I-002/8/2019 oraz APK.002.292.2020 dla badań jakościowych).

7. OCENA REZULTATÓW BADAŃ

Wyniki badań to rozdział najobszerniejszy, jest prezentacją uzyskanych rezultatów i analiz zależności pomiędzy wyodrębnionymi zmiennymi. Ten rozdział stanowi w moim przekonaniu najbardziej wartościową i oryginalną część pracy.

Wyniki badań po prezentacji ogólnej charakterystyki dwóch grup badanych pielęgniarek zostały opisane w rozdziałach zgodnie z zastosowaną metodyką badania ilościowego i jakościowego, co daje pewność, że przy takim układzie wyników wszystkie założenia badawcze pracy są spełnione. Wyniki przeprowadzonych badań z dokładnymi komentarzami zostały przedstawione w formie czytelnie skonstruowanych 43 tabel i 34 rycin oraz 2 rysunków.

Wyniki badań ilościowych opisane zostały w 6 podrozdziałach w następujących zakresach tematycznych: poziom ogólny satysfakcji z pracy i satysfakcji z życia pielęgniarek, związek satysfakcji z pracy i satysfakcji z życia pielęgniarek z czynnikami zawodowymi, rodzinnymi i materialnymi, powody wyboru pracy pielęgniarki rodzinnej oraz związek między satysfakcją z pracy i satysfakcją z życia badanych pielęgniarek rodzinnych.

Wyniki badań jakościowych opisane zostały w 11 podrozdziałach i obejmowały zakresy tematyczne: motywy wyboru pracy w POZ, jakość współpracy z pracownikami POZ, postrzeganie rozwoju zawodowego oraz satysfakcji z pracy i aktualnej sytuacji z pracy, sytuacja rodzinna i zdrowotna uczestników badania, spędzanie czasu wolnego, system wartości w życiu oraz postrzeganie przyszłości finansowej.

Część badawcza dysertacji doktorskiej jest dobrze przygotowana i świadczy o umiejętności Doktorantki w zakresie analizy i syntezy wyników badań.

Reasumując, z całą stanowczością mogę stwierdzić, iż przedstawione wyniki badań zarówno ilościowe jak i jakościowe są bardzo dobrze udokumentowane i stanowią ważny element rozwiązania oryginalnego zagadnienia naukowego.

8. OCENA DYSKUSJI I WNIOSKÓW

Dyskusja (s. 112-119) stanowi następny oryginalny element opracowania. Autorka szczegółowo przedstawia odniesienia i interpretację wyników badań własnych do wyników publikowanych przez innych Autorów, zarówno w badaniach rodzimych jak i zagranicznych. Dyskusja autorskich wyników badań została przeprowadzona w działach tematycznych, których wyodrębnienie przez pryzmat uzyskanych wyników badań jest merytorycznie uzasadnione. Autorka zamieszcza w części dyskusyjnej także opis znaczenia uzyskanych wyników badań w praktyce zawodowej. Część dyskusyjna pracy świadczy, podobnie jak wstęp rozprawy, o dobrej orientacji Doktorantki w literaturze dotyczącej problematyki rozprawy.

Dyskusja przeprowadzona przez Doktorantkę jest poprawnie przygotowana, ciekawa, logiczna, co potwierdza dobre przygotowanie warsztatowe do pracy naukowej.

Wyniki badań Autorka podsumowuje w 7 wnioskach merytorycznych, które stanowią konkluzję empiryczną wybranych elementów w odniesieniu do celu naukowego pracy oraz odpowiedzi na postawione pytania badawcze szczegółowe. Najważniejsze z nich stały się podstawą do sformułowania rekomendacji, które mogłyby przyczynić się do zwiększenia satysfakcji z pracy i satysfakcji z życia pielęgniarek rodzinnych.

9. OCENA MERYTORYCZNA ROZPRAWY I UWAGI

Przechodząc do szczegółowej oceny merytorycznej, na wstępie pragnę zaznaczyć, że podjęte przez Doktorantkę wysiłki badawcze zasługują na uznanie, tak z uwagi na przedmiot problematyki, jak też poprzez starania, aby uzyskać jak najbardziej rzetelne wyniki badań. Autorka bardzo dobrze poradziła sobie z rozwiązaniem sformułowanego celu badawczego, rozwiązała postawione problemy badawcze.

Praca ma istotne znaczenie poznawcze jak i użyteczne. Sposób wykonania pracy, zastosowanie dualnych metod badawczych i interpretacja uzyskanych wyników świadczą o tym, że Pani Mgr Paulina Kalinowska posiada umiejętności tworzenia i posługiwania się nowoczesnymi metodami badawczymi oraz wykazuje dojrzałość w planowaniu i realizowaniu badań.

Chciałabym także podkreślić, że praca przygotowana jest w sposób zwięzły, logiczny według założonego schematu oraz napisana jest poprawną polszczyzną, co sprawia, że czytanie jej jest prawdziwą przyjemnością. Doktorantka wykazała się także znakomitą znajomością piśmiennictwa.

10. OCENA STRONY FORMALNEJ I REDAKCYJNEJ PRACY

Przedstawioną do recenzji rozprawę należy ocenić wysoko pod względem formalnym. Ogólnie ujmując, jest ona bardzo poprawnie opracowana pod względem językowym. Bardzo starannie opracowano rysunki i tabele. Z dużym uznaniem dla Autorki muszę podkreślić, iż trudno było mi znaleźć w całej pracy uchybienia edytorskie. Jedyne na co chciałabym zwrócić uwagę to:

- Problem użytych przez Doktorantkę znaków interpunkcyjnych w podpisach tabel i rycin tj. kropki na końcu podpisu. Według A. Wolańskiego „*Edycja tekstów*”, s. 210 i 227-228. „*podpisu nie zamykamy kropką, a jeśli jest wielozdaniowy, to kropkę stawiamy po każdym zdaniu z wyjątkiem ostatniego*” (Adam Wolański. *Edycja tekstów Praktyczny poradnik*, PWN, W-wa. 2016).

Reasumując formalną i redakcyjną stronę dysertacji: układ pracy jest spójny i logiczny oraz pozytywnie należy ocenić go w zestawieniu z samym tytułem rozprawy. Odnosząc strukturę pracy do jej celów i problemów badawczych, wypada ona również przekonująco. Rozdziały są odpowiednio skorelowane z problemami badawczymi i pozwalają na ich jasną weryfikację. Dzięki temu uzyskano kompleksową i twórczą analizę poruszanych w rozprawie zagadnień, co pozwala mi na wysoką ocenę tej warstwy dysertacji doktorskiej.

11. WNIOSEK KOŃCOWY

Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji praca spełnia wymagania zawarte w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018r.poz.1668). Przystudiowałam ją z dużym zainteresowaniem i przyjemnością oraz mogę potwierdzić, że zarówno założenia pracy, metodyka, realizacja i uzyskane wyniki, jak i ich interpretacja zostały dobrze przeprowadzone, a wyciągnięte wnioski są adekwatne do uzyskanych wyników. Wyniki badań mogą być z powodzeniem wykorzystane do promowania determinantów satysfakcji z pracy i pośrednio z życia, szczególnie w obliczu deficytu kadr w zawodzie pielęgniarki.

Recenzowana praca jest rozwiązaniem oryginalnego zagadnienia naukowego, wnosi istotne wartości merytoryczne, tak o charakterze poznawczym, jak i empirycznym do dyscypliny nauk o zdrowiu. Wypełniają one w pewnej części lukę w wiedzy dotyczącą znaczenia satysfakcji z pracy i z życia dla tworzenia psychospołecznego środowiska pracy. Dysertacja jest przygotowana na wysokim poziomie merytorycznym, metodycznym i redakcyjnym. W pełnym zakresie stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, potwierdza wiedzę teoretyczną Autora i jego dociekliwość poznawczą, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i analizy badawczej. Projekt badawczy został dobrze zaplanowany, metody badań dobrane właściwie, podobnie jak metody analiz empirycznych i statystycznych. Całość opracowania dokumentuje umiejętności badawcze

Doktorantki. Lektura rozprawy skłania zarówno do akceptacji zrealizowanego w niej projektu naukowego, jak i prowokuje do dalszej dyskusji i formułowania opinii krytycznych. Wszystko to świadczy o dojrzałości badawczej Doktorantki.

Wobec powyższego, stawiam wniosek do Senatu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie mgr Pauliny Kalinowskiej do kolejnych etapów przewodu doktorskiego prowadzonego w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu.

Ponadto, wysoki poziom merytoryczny rozprawy doktorskiej oraz nowatorski charakter wyników badań i ich praktyczna przydatność skłaniają mnie do wystąpienia z propozycją rozważenia wniosku o przyznanie Pani mgr Paulinie Kalinowskiej wyróżnienia za przedstawioną dysertację doktorską.

Lublin, dn. 10.05.2022r.

Z wyrazami szacunku

Kierownik
Zakładu Pielęgniarstwa Rodzinnego i Geriatrycznego
Katedra Zintegrowanej Opieki Pielęgniarzkiej
Wydział Nauk o Zdrowiu
Uniwersytet Medyczny w Lublinie

dr hab. n. o. zdr. Barbara Ślusarska
Profesor Uczelni

Dr hab. n. zdr. Barbara Ślusarska, prof. uczelni